TE-palvelut
tjänster | services

6.10.2021

KEHA/5272/2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Hämeen TE-toimiston lausunto vuoden 2022 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämisen määrärahoista, toimenpiteistä ja niiden vaikutusten arvioinnista (PL 32)

Hämeen TE-toimistolta on pyydetty lausuntoa eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostolle työllisyyden edistämisen määrärahoista, toimenpiteistä ja niiden vaikutusten arvioinnista vuoden 2022 valtion talousarvioehdotuksessa.

Työllisyyden edistämisen toimenpiteet

Työmarkkinat vetävät nyt hyvin ja esiin on noussut vahvasti kotimaisen työvoiman kohtaanto-ongelmat. Vuonna 2022 alkavaan rekrytointikokeiluun ensimmäisen työntekijän palkkaamiseksi ja osatyökykyisten työllistämiseen tähtäävän yhtiön toiminnan käynnistämiseen varatut resurssit ovat osa kohtaanto-ongelman ratkaisua, mutta pohjoismaisen työvoimapalvelumallin henkilöresurssien kohdistuttua kokonaan henkilöasiakkaiden palveluun, olisi tasapainon luomiseksi toivottavaa, että myös TE-toimistojen yrityspalveluiden resurssien riittävyyttä tarkastellaan.

Talousarviossa on huomioitu työvoiman saatavuuden haasteet monessa kohdassa. Ratkaisut liittyvät myös vahvasti työperäiseen maahanmuuttoon ja tähän toimenpiteet ja resurssit lienevät riittävät. Myös jo maassa olevien kotoutumisen tukeminen on tärkeä osa kohtaanto-ongelman ratkaisua.

Pohjoismainen työvoimapalvelumalli

Talousarvioesityksessä on varattu pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon 70 000 000 euroa työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin. Hämeen TE-toimisto pitää kannatettavana tätä ratkaisua, jossa palveluita pyritään kohdentamaan tehokkaasti ja yksilöllisesti sekä tukemaan asiakkaita tiiviimmällä yhteydenpidolla asiakaspalvelun resursseja lisäämällä. Katsomme kuitenkin, että esitetty lisäys määrärahoihin on riittämätön. Erityisesti Lahden seudun työllisyyden vakavat rakenteelliset haasteet vaatisivat vielä enemmän resursseja. Koska eri alueiden tilanteet vaihtelevat suuresti, olisi myös mahdollisuutta aluekohtaisiin lisäresursseihin tarkasteltava uudelleen. Kohtaanto-ongelmien ratkaiseminen vahvan rakenteellisen työttömyyden alueilla vaati muita alueita vahvempia lisäpanostuksia palveluihin.

Asiakkaat ovat työnhaun näkökulmasta hyvin yksilöllisessä tilanteessa kukin ja heidän tasapäistämisensä samanlaiseen prosessiin ei ole tarkoituksenmukaista, mutta teettää

hyvin paljon työtä. Asiakasprosessien tarveperusteinen harkinta toisi parempia tuloksia ja vapauttaisi resursseja eniten tukea tarvitsevien palveluihin. Tiiviimmän asiakaskontaktin ohella pohjoismainen työvoimapalvelumalli tuo myös lainsäädännön toimeenpanoon liittyviä lisätehtäviä. Pohjoismaisen mallin määrälliset tavoitteet ja määrämuotoisuus saattavat pahimmillaan viedä fokuksen toimivan asiakasohjauksen sijaan lakisääteisten tehtävien toteuttamisen ja järjestelmän palvelemiseen. Työnhakuvelvoitteiden ja tiiviiden pakollisiin aikatauluihin sidottujen tapaamisten myötä on oletettavissa, että erilaiset työttömyysturvan edellytysten selvitykset tulevat lisääntymään huomattavasti.

Lisäresursseja tarkasteltaessa on huomioitava, että työ- ja elinkeinotoimistoissa työskentelee tällä hetkellä määräaikaisena suuri määrä koronarahoilla palkattuja virkailijoita. Tämän rahoituksen vaihtuminen pohjoismaisen työvoimapalvelumallin rahoitukseen ei sinänsä lisää TE-toimistojen resursseja siinä määrin kuin talousarvioehdotuksessa annetaan ymmärtää.

Pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin sidotun määrärahan korvamerkitseminen juuri pohjoismaisen työvoimapalvelumallin henkilöasiakaspalveluun ei anna TE-toimistoille mahdollisuutta vahvistaa yritys- ja työnantajalähtöistä palvelua, jolloin kohtaanto-ongelmien ratkaiseminen vaikeutuu. Erityisesti nykyisessä tilanteessa, jossa työvoimapula kasvaa useilla aloilla, olisi työttömyyden painopistealueen siirryttävä vahvasti työnantajien rekrytoinnin tukemiseen ja esimerkiksi työmahdollisuuksien löytämiseen osatyökykyisille. Kun kuntakokeilut käynnistettiin, oli perustelu TE-toimistoille, että TE-toimistoissa jää enemmän aikaa ja resurssia yritysasiakkuuksien hoitamiseen. Tämä ei ole toteutunut. Elinkeinoelämän kannalta kasvun tukeminen ei synny haastattelemalla henkilöasiakkaita, vaan löytämällä heille ratkaisuja yrityksiltä ja työnantajilta.

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin resurssien niukkuuteen on otettu jo vahvasti kantaa tätä koskevaan hallituksen esitykseen liittyvissä lausunnoissa. Mallin vaikutukset ELY-keskuksen toimintaan olisi myös hyvä tarkastella. On mahdollista, että hankittavien palveluiden määrät kasvatat mallin myötä.

Sähköiset palvelut ja järjestelmät

Sähköisiin palveluihin ja järjestelmiin panostaminen on erittäin kannatettavaa, sillä TE-toimistot toimivat nyt hyvin vanhan ja tiensä päähän tulleen asiakastietojärjestelmän varassa. Järjestelmä ei vastaa tämän päivän vaatimuksia ja sen kehittämistä ei ole mahdollista enää jatkaa. Uuden asiakastietojärjestelmän käyttöön saaminen mahdollisimman pian on ensisijaisen tärkeää. TE-virkailijoiden työhön sisältyy nyt paljon turhaa moneen kertaan kirjaamista ja tehtäviä, jotka voitaisiin automatisoida, jos vaan järjestelmät saataisiin kuntoon. Tällä tavoin saataisiin myös resursseja vapautettua varsinaiseen substanssityöhön taustatöiden sijaan.

Viimeaikaisten nopeiden muutosten ja kuntakokeilu-yhteistyön näkökulmasta sähköisten palveluiden ja asiakastietojärjestelmän kehittämiseen tulisi nyt panostaa vahvasti huomioiden TE-palveluiden siirto kuntien vastuulle 2024. Järjestelmäkokonaisuuden kokonaisarkkitehtuurin tavoitetilan suunnittelu on kuitenkin huomattavan vaikeaa tilanteessa, jossa kovin moni asia on epäselvää ja kesken. Suuria hallinnollisia muutoksia tehdessä tulisi aina huomioida myös se seikka, että järjestelmämuutokset eivät ole välttämättä nopeita ja niitä ei voida toteuttaa ennen kuin lopulliset päätökset muutoksista on tehty. Tällä hetkellä tilanne on se, että pohjoismainen työvoimapalvelumalli joudutaan

aloittamaan vanhalla, siihen sopimattomalla järjestelmällä, jos järjestelmäuudistusta ei merkittävästi vauhditeta.

Uudenlaisten työllisyyden ekosysteemien rakentaminen sekä TE-toimistojen että kunta-kokeilujen näkökulmasta vaatisi myös aivan uudenlaista kehittämistä TE-toimistojen, kuntien ja palveluntuottajien tiedonvaihdon näkökulmasta.